

A mesterasztalos

A gyárban program szerinti pontossággal születnek a széria-bútorok, mint a cipőgyárban a szériacipők, vagy a gépkocsigyárban a szériaautók. Biztosan így van jól, mert így gépesíthető legjobban a munka, de tény, hogy vannak emberek, nem is kevesen, akiknek minden új cipő gyötrelmek gyötrelmét űri a lábukra, akiknek minden konfekciós ruha lóg valahol, noha tudván tudják, hogy méreteik nem abnormálisak, csak annyi változatot nem képes előállítani az ipar, hogy ők is beleférjenek. A bútorgyárban odaáll valaki egy szögbelevővel, és pillanatok alatt helyére lövi a szekrény hátfalát, esetleg az oldalfalát is. Az ilyen emberek kezéből kerülnek ki a mindig szelelő ablakok, a mindig beázó tetők, és ezekre mondja a mesterasztalos, hogy a mi időnkben más volt. Amikor Kerekes Ferenc vizsgázott a szakmából, fenyődeszkából gyalulta még ki a szekrény hátfalát is, és a kisteleki nagymesterekből álló vizsgabizottságnak elég volt csak végighúznia a tenyerét rajta, hogy megállapítsa, ugrált-e munka közben a gyalu, vagy finomra volt állítva. Mai ésszel azt mondanánk rá, nem mindegy annak a deszkának, ha egyszer úgylis hátul van, és nem látja senki? Finom gyalulás után még parafeba fogott csiszolópapírossal is megsimogatta, hogy fényes és tükörsíma legyen. Mit csinálhat most Feri bácsi? Jól átlépte már hetvenedik évét, közeledik a hetvenöthöz. Mit csinálna? Hallgatja a fűrészt muszikáját, nagy szeretettel, mert az ő kezében minden fa és minden fűrészt dalra fakad — és pöröl a világgal. Bele-belelendül most is, aranyos felesége nem győzi csitítani.

A sok pörölésnek persze súlyos következményei szoktak lenni. Olyan idegesség fogja el a szívét, hogy tudós doktorok szedhetik össze tudományukat, hogy lábra tudják állítani. A Mátrában járt a nyáron is, unokájával elment a boltba üdítőt venni, rosszul lett, bevitték a gyöngyösi kórházba, aztán valahogy hazahozta a fia, befeküdt itthon az intenzív osztályra, onnan a belklinikára, nemrég tért haza.

Urasági kovács volt az apja a sövényházi birtokon, ez pedig azt jelenti, hogy a nevében hordozott mesterségtől egy kicsit oldalra hajlott. Valamilyik őse az ezeröttszáz éves táján biztosan kerékgyártó bognár lehetett. Vagy még régebben. Őt kicsi gyerek maradt utána, és nem telt el egy esztendő, felesége is követte. Úgy tudják, a bánat vitte utána. Lelencyerek lett mind az őt, kit ide, kit oda vetett a sors. Már nagyocská volt, amikor egyik testvérének örök-befogadója ügyes praktikákkal családi találkozóhoz hozott össze. Az árvaszékéről ma sincsen egyetlen rossz szava sem. Amikor betöltötte tizenkettedik évét, behozták Szegedre, ma az újszegedi gyerekórához van az akkori árvaszék helyén, és megkérdezték: mi szeretnél lenni? Iparos, vagy paraszt? Igen tisztességes parasztemberek nevelték addig Ószeséken, mégis azt vágtá rá, hogy asztalos. Pedig gyalut akkor még nem is látott. Messzire gurult itt megint a mese, mert egyetlen gyerekük kivételével tudóvész vitte el az egész Bárkányi családot, ahol ő kicsi korában otthont kapott. Ez is velejárt az árvasággal: aki apját-anyját elvesztette, sok embert kellett meggyászolnia annak. És az árvaság olyan státus, így is megmarad örökre.

Áprilistól júniusig próbaidős inas, attól kezdve viszont szerződött keze-lába mindenkinek. A gyalupadot még csak úgy érte föl, ha deszkát tett a lába alá, de leginkább eredj ide, eredj oda, ez volt a dolga. Ha

kifogyott belőle, akkor rozsdás görbeszegeket egyenesített ládászámra, vagy faszégeket faragott. Mostanában facsarodik el megint a szíve, amikor azt látja, hogy az elejtett egyenes szegeket se hajlanak meg az emberek. Ládászámra gyűjthetne akármelyik építkezésen.

Vagy megszoksz, vagy megszoksz, ez volt akkor az igen egyszerűre faragott regula. Neki nem volt hová szöknie, tehát maradt. Legföljebb akkor sirt, amikor senki se látta. Szabad élethez volt szokva, a négy fal majdnem összeroppantotta.

Ugorjunk jó nagyokat! Amikor Hitler buzdítására származási igazolványt kellett mindenkinek, akkor kutatta föl, hogy az ő apja Topolyán született. Azóta izgatta ez a falu. Két éve el is jutott oda, felesége kézimunka-kiállítására révén, de nem volt ideje bevallani, hogy az ő gyökerei is ide vezetnek vissza. Pedig biztosra veszi, hogy maradhatott otthon is a familiából valaki. Csak ki kellett volna mondania, hogy Kerekest keres. Nem mondta ki.

Most egy kicsit visszafelé ugorjunk. Tobzódott a gazdasági válság, amikor bejött Szegedre. Asztalos annyi volt akkor, mint égen a csillag, de segédet senki nem keresett. Eljutott a Valéria térre (ma ez a Bartók tér), tele van asztalosok cégtáblájával, be is megy mindbe, amíg egyszer a Kiss Gyula nevű azt nem mondja, fölveszi. Szállást is adott, ott a forgács, megalhat benne. Két hét múlva: nem muszáj hétfőn visszajönni, szerdán is ráér. Megy szerdán: nem tudna-e két pengőt kölcsön adni, mert ma még nem evett a család. Volt hat pengője, odaadott belőle kettőt. Annak, akitől ő várta a pénzt. Ez volt a válság.

Most még nagyobbat lépünk! Önálló műhelye lett 1947-ben, a Tábor utcában. Először munkaközösséget szervezett, majd a szegedi kisipari szövetkezetet. Tizenhárman lettek volna benne, de nem volt elnökük. Egy ilyen komoly szövetkezetnek akkoriban csak párttag lehetett az elnöke, és közülük egy se volt párttag. Kerestek egyet, megkérdezték, bejönne-e a szövetkezetbe? Mennék, de csak vezetőnek. Az kell nekünk a legjobban, gyere pajtás, te leszel az elnök. Mindenki hozta a maga szerszámait — máséval nem is dolgoztak volna, mert az asztalosszerszám kézhez van szoktatva —, megcsináltak öt paprikamalmot, javították a főiskola bútorait, és olyan is volt, aki az újszegedi kenderből hozott megrendelést. Akármilyen nyögvenyelősen indult is, nagyon bíztak benne, és lett is belőle százakat foglalkoztató majdnem-üzem. Kiállítás rendeztek sok évvel ezelőtt a régi szerszámokból, ott találkoztunk először. Akkortájt ment nyugdíjba.

Es azóta? Úgy mint régen, dolgozik és mérgeződik. Megreformálná a képzést, de nem figyel rá senki. A tucatmunkához ugyan a tucatember is jó, azért viszont nem érdemes három évet tanulni, de lépten-nyomon azt hallja, hogy erre az egyedi munkára sincs emberünk, meg arra se. Válogatna ő a gyerekek közül, rábízna a javát egy-egy asztalosmesterre, hadd tanulnak meg a szakmát tisztességgel. Tudja jól, hogy nem ez kell a mai ipar mellett, de azt is tudja, hogy ez is kell. Ha valaki előáll egy nem mindennapi kívánsággal, széttárja a kezét minden asztalos: sajnálja, de nem ért hozzá. Szerinte ez már a szakma halála.

Jött hozzá egy ember, hogy ilyen meg ilyen karosszéket kívánna. Legyen olyan a lába, mintha két félhordót fordítottak volna egymásra, legyen orosz-lánfej is rajta, és a támlája két

sarkán két női fej is legyen. Elcsordult az örömtől: végre egy neki való munka! Annyi díszítést tett csak rá, amennyi kellett, de az mind ott volt, ahol lennie kellett. Megtetszhetett az atyafinak, mert utána egy hosszú ládát is rendelt. Eredetije a nagytényi kastélymúzeumban van, az ezerhatszáz évesekből való. Mintát nem adnak, tessék szemrevételezéssel lemásolni. Fényképen látom, ezt is elfogadnám. Hozott valaki egyszer egy lepke-motívumos kerek asztalt, akkorát, hogy a biztonsági tanács körül ülhett. Apró intarziával volt tele a teteje, de néhol hiányzott. Kipótolta úgy, hogy nem lehetett észrevenni, melyik az eredeti, melyik az új. Megint jön valaki, ez a háttassék is kellene neki, amelyik eredetije Itáliában készült, szintén a tizenhatodik században. Félkész állapotban is le van fényképezve, és egészen készen is. Kukacos szakértő legyen, aki megtudja különböztetni az eredetitől. Másik valaki zsákban hozott egy roncs asztalt. Valamikor nagyon szép lehetett, lábait elhullajtotta, lapja beszakadt, csak találgatva lehetett megállapítani eredeti formáját. Föl lehetne-e támasztani? Először elgyönyörködött a hajdani mester szívet melegenítő nagy tudásán, aztán elvállalta azt is. Két-három kórház között meg is csinálta. Előállt megint valaki, kellene egy tanácskozó asztal, ennyi meg ennyi ember férjen köré, de felejtse el mind, hogy itt unatkozni is lehet. Lantlábú szép asztal lett belőle, nyugalmat áraszt, és természetesen rejtett fiókja is van. Fél óráig kereshettem a fiókot, nem akadtam rá.

Akárki kérdezhetné, mire jó a lantlábú asztalban a rejtett fiók? Hadd maradjon rá az utókorra, hogy a mesterasztalos ilyen is tudott csinálni. Ha rá talál egyáltalán a fiókra.

HORVÁTH DEZSÓ

Így festette Munkácsy: a Honfoglalást

Ki ne ismerné ezt a több mint két méter magas és hat méternél is szélesebb jelenetet, amelyen Árpád fehér lován ülve, széttekint népének tisztelgő seregén! Azt azonban feltehetőleg jóval kevesebben tudják, hogy e mű megszületésében milyen fontos szerepet játszott a korabeli Szeged, meg még néhány más Csongrád megyei helység.

Munkácsyt Szegedhez édesgetni nem volt nehéz. Egy jó üzleti érzékű műkereskedő 1882 márciusában már bemutatta itt *Búsuló juhász című képét, illetőleg a Krisztus a Pilátus előtt című tablójának fényképváltozatát. Nem kevesebb, mint 1600 néző váltott jegyet a két látványossághoz, a Hungária Szállóba.*

Amikor pedig a Honfoglalás megfestése ötletből valósággá kezdett lenni, Munkácsy személyesen is megjelent Szegeden. Erre az első látogatásra 1891 októberében került sor, egészen pontosan azért, hogy — a *Szegedi Napló* szerint — „... a Tisza mellékéről tiszta magyar típusú modelleket...” akart Párizsba vinni a mester. (Neullyban ekkor már állt az a hatalmas műterem, amelyet külön a szóban forgó kép elkészítéséhez építettek.)

Munkácsy rövid pesti tartózkodás után előbb Szentese vonatozott, ahol az akkori főispán, *Zsilinszky Mihály* — lévén rokonok — nagy szeretettel fogadta. Az ő társaságában rándult át aztán Csongrádra, majd Szegvára is. Ez utóbbi helyen bukkant rá arra a paraszt férfira, akiről Árpád arcát mintázta.

Szegedre 1891. október 25-én érkezett meg a művész. Itt *Tisza Lajos*, az árvíz utáni helyreállítás kormánybiztosa kísérte, a helybéli lap tudósító riportere pedig *Mikszáth Kálmán* volt.

Munkácsyt érthető kedvességgel és nagy-nagy tisztelettel fogadták a város előjárói. Mivel éppen akkor — október 26-án — avatták fel a mai Balástyán a felsőtanyai központot, különvonatot indítottak oda, hogy Munkácsynak ne kelljen kocsin fáradnia. A mester természetesen

Lódi Ferenc versei

Anziks

Féltesz, nehogy már meghaljak, nem akarom én sem. Fellegben jönnek a varjak, s meglepik vetésem.

Öled, a forró két karod enged, vagy visszahúz? Milyen lehettem? Mondhatod. Szomjas, éhes hiúz?

Már ne akard a tegnapot, de a mából mindent. Írhatnál még egy lev-lapot,

látod, bennem nincs rend. Mondhatom pedig, a jó folyam medrébe tér majd boldogan.

Nádisíp

Ebben a szerelemben sokáig éltünk ketten. Már megbocsásd, az érdem csupán a fele részem.

Küldhetsz pokolra menten, ne vitasd el: szerettem, és addig éltm, amíg... Látod, a nád is hajlik.

Hajoltam erre, arra, magamat eltakarva. Hiszed vagy nem, már mindegy:

oda vannak a kincsek. Maradt a végső árok. Mondd, édesem, mi vár ott?

Aranyhíd

A Tisza nyáron titkokat lehel, a hal megáll és árnyékot legel. A mozdulatlan csöndet itt találd, nyugalmad is a vízből kihalászod.

A delőlön túl langyos szél-zene simogat lágyan, mintha féltene, mert döröghet és megered a zápor, de mégse, lám, a kék ég szinte lángol.

A lebukó Nap fénykévéje, nézd csak, ráhullt a vizre, aranyhíd. Gyere, átérünk rajta holnap reggelig.

S a visszaút is megteszi vagy két nap, nem tudom, a karom elenged-e. Végre elértem bűvő lelkeidig.